

ARMENIAN IMPRESSIONS

ՀԱՅԵՐՆԻ ԿՄՐՈՒՄՆԵՐ

© & © K Telecom CJSC, 2009թ.

ISBN # 978-99941-2-312-4

«Հայեցի ապումներ». մաս չորրորդ, Երևան, 2009, 160 էջ
«Դիմք քոմյունիքեյշնզ» գովազդային գործակալություն

«Հայեցի ապումներ» գրքի չորրորդ թողարկումն ընդգրկում է հայկական լեռնաշխարհին իր ողջ հմայքով: Գրքում տեղ գտած պրոֆեսիոնալ լուսամկարները մեկնաբանվում են մեջբերումներով հայ և այլազգի մեծերի հայաստանյան տպավորություններից ու ստեղծագործություններից:

Գիրքը հրատարակված է «Դ-Տելեկոմ» ՓԲԸ պատվերով և
նախատեսված չէ վաճառքի հանար:

Գրքում ընդգրկված բոլոր նյութերն ու լուսամկարները
պաշտպանված են հեղինակային իրավունքով: Դրանց ապօրինի
վերահրատարակումը կենթարկվի խիստ պատասխանատվության՝
և օրենսդրությամբ սահմանված կարգով:

Տպագրությունը՝ «Լիմուշ» տպագրատան,
Երևան, Հայաստան

ARMENIAN IMPRESSIONS

ՅՈՅԵՏՅԻ ԱՊՐՈՒՄՆԵՐ

Հարգելի ընկերներ,

«Սար շարժողը քարերից է սկսում», խոսք չինական ասացվածքով են բացում, քանզի այն անդրադառնում է ՎիվաՍել-ՄՏՏ ընկերության հավատանքին և պատությանը՝ ծանր աշխատանքով ու հավատով:

Ուղին անանցանելի էր թվում, խնդիրները անհարահարելի, վերեւը զարտուղի: Ինչևէ, հզոր ներքին մղում ունեինք, որին հավատում էինք ու շարունակում ենք հավատալ:

Հավատացինք մեր երկրին, մեր ժողովրդին, մեր ներկային ու անցյալին և պայծառ ապագա ստեղծելու մեր հնարավորությանը:

Յուրաքանչյուր տարեմուտի հանդիպումը սիրելի գործընկերների հետ գեղեցիկ ավանդույթ է դարձել:

Այսպիսով, կրկին հանդիպում ենք Ձեզ հետ «Հայեցի ապրումներ» չորրորդ գրքի էջերում: Շարքը ուրախությամբ նվիրում ենք Հայաստանի չքնար բնաշխարհին: Այս թողարկումը լուսաբանում է ամենահրաշագեղն ու նկարագրականը՝ մեր լեռները:

Հորիզոննում բարձր ու խրոխս կանգնած լեռները լուր վկաներն են մեր դարավոր անցյալի փառքի ու կորուստների, մեր նվաճումների ու մաքառումների:

Յուրընկալելով տարվա բոլոր եղանակներին, հիացնելով մեզ հարափոփոխ գույներով ու տեսարաններով, Հայաստանի լեռները խթանում են մեր երևակայությունն ու մղում արկածների:

Չընար է ու անկրկնելի հայոց լեռնաշխարհը՝ ժայռակոփ կիրճերով, ձյունապատ զագարներով, գորգանախշ լանջերով ու միին անտառներով: Մեր երգն ու վերքն են հայոց լեռները:

Ամեն հայ հասակ է առնում լեռների մասին լեռների զավակ մեր պոետների ու հանճարների ստեղծագործություններով ու սերնդեսերունդ փոխանցված ավանդություններով: Յուրաքանչյուլս մեր պարտքը պիտի համարենք ակնածանքով ու սրբությամբ պահպանել ու Եկող սերունդներին փոխանցել լեռների մասին մեր բանաստեղծություններն ու ավանդապատումները, որպես համընդիանուր գիտակցության մի մաս:

Վայելենք միասին ճանապարհորդությունը հայոց լեռներում:

ՎիվաՍել-ՄՏՏ. ավելին քան օպերատոր Ռալֆ Յիրիկյան
Գլխավոր տնօրեն
ՎիվաՍել-ՄՏՏ

Dear Friends,

"The man who moves a mountain begins by carrying away small stones". I chose to start my message with this Chinese proverb because it reflects our belief at VivaCell-MTS and the story of how our company began – with hard work and faith.

The road at times seemed tough, the tasks seemed daunting and the climb was steep. Yet we had a strong driving force on our side – we believed, and we still do. We believe in our Nation, in our people, in our past and present, and in our capacity to create a bright future.

And so we meet again, over the pages of the Fourth Edition of Armenian Impressions, a series we proudly dedicate to Armenia's cultural, historical and natural beauty. This edition highlights the most awe-inspiring and characteristically Armenian of our natural features – our mountains.

Standing tall and righteous in the horizons, our mountains have witnessed the glories and sorrows of our past, framing the lives of the Armenian Nation for thousands of years. Our mountains speak to us. They tell us the stories of our vibrant past. Year after year, they capture our imagination and sense of adventure

as they gracefully move through the seasons, delighting us with their changing colors and scenes. We grew up with the stories of these mountains as part of our collective consciousness and it is our duty to pass them on to our children, imparting onto them the same sense of awe and connectedness to our Land.

We have inherited a land filled with majestic mountain ranges whose landscapes vary from rocky canyons, to snow-topped peaks, to grassy pastures, to lush green forests. These mountain ranges are the backbone of our Nation. We proudly identify our culture, traditions and everyday life with them. Our mountains have shielded our people from harm time and time again throughout our history. Their ruggedness and imposing stature breathe a sense of individuality and strength into our people.

This book is dedicated to our Land – a dedication that is reflected not only in its photos, but in the poems, songs and legends accompanying them.

We hope you will enjoy the journey over the spectacular mountains of Armenia in the Fourth Edition of Armenian Impressions.

VivaCell-MTS... More than operator!
Ralph Yirikian
VivaCell-MTS General Manager

ԱՐԳԵԼԵՑԻ ԹԺԿԱՆ ՎԻ ՖՈՔԱԾ

«Ոսկե» ժայռեր. Խոսրովի արգելոց | “Golden” cliffs. Khosrov Reserve

Նախաբան

«Յայեցի ապրումներ» չորրորդ գրքում Զեր ուշադրությանը է հրամցվում հայկական լեռնաշխարհ՝ իր ողջ շքեղությամբ ու գրավչությամբ, տարվա բոլոր եղանակներին, օրվա ցանկացած պահին:

Հայկական չքնաղ լեռնաշխարհը տպավորիչ է յուրաքանչյուրի համար: Սակայն, ոչ բոլորին է հաջողվում թշունի աչքով դիտել բնության աննկարագրելի հրաշքները: Անշուշտ, այս գիրքը կտա հնարավորություն մտով սավառնելու Յայաստանի լեռներում, ուսումնասիրելու ազգային խորհրդանիշ դարձած քարն ու սարը:

Իր կազմավորման օրից հայր կրիս է տվել ու քարեկամացել քարի հետ: Հայր սիրել է իր քարոտ հողն ու նմանվել իր լեռներին: Քուտինք է քափել, վարել, ցանել ու կառուցել ապառաժներում: Տանջել են իրար հայն ու քարը, ու սրբացրել մեկմեկու....

Preface

The fourth edition of the Armenian Impressions series offers you fascinating views of the Armenian Highland in all its glory, as its colors and textures elegantly transform from season to season and from daybreak to nightfall.

Everybody can appreciate the striking beauty of Armenia's mountainous landscapes, but not everybody has the opportunity to take them in from a unique bird's-eye view. This book allows you to soar above the mountains of Armenia, and learn about their cultural significance as one of the nation's most powerful symbols.

For millennia, the rugged, rocky slopes of Armenia have been its people's greatest friend and foe – shielding them from harm's way and presenting colossal challenges. A civilization built among crags and stones, Armenians identify with their mountains. They have toiled, plowed, sowed, and built on their mountains. The country's alpine landscape is not just a backdrop to, but an integral part of its people's history.

Armenian Mountains

Հայկական լեռնաշխարհ

1	Greater Ararat 5165m
Ա. Մասիս 5165մ	10	Miapor Mtns.
Միափորի լշ.
2	Lesser Ararat 3925m
Փ. Մասիս 3925մ	11	Geghama Mtns.
Գեղամա լշ.
3	Aragats Mountain Chain 4090m
Արագածի լեռնազանգված 4090մ	12	Vardenis Mtns.
Վարդենիսի լշ.
4	Javakheti Mtns.
Ջավախետի լշ.	13	Karabakh Highland
Ղարաբաղի բարձրավանդակ
5	Bazum Mtns.
Բազումի լշ.	14	Vayk Mtns.
Վայքի լշ.
6	Gugarats Mtns.
Գուգարաց լշ.	15	Zangezur Mtns.
Զանգեզուրի լշ.
7	Pambak Mtns.
Փամբակի լշ.	16	Bargushat Mtns.
Բարգուշատի լշ.
8	Areguni Mtns.
Արեգունի լշ.	17	Meghri Mtns.
Մեղրու լշ.
9	Sevan Mtns.
Սևանի լշ.	18	Artsakh Mtns.
Արցախի լշ.

լշ. – լեռնաշխարհ
Mtns. – mountains/mountain range

ARARAT

ԱՐԱՐԱՏ

ԳԱՎԱՅԻՆԻ
ԲԱՐՁՐՈՒԹՅՈՒՆԸ.
ԵՐԿՐՈՒԹՅՈՒՆԸ.

ՄԵԾ ՍԱՄԻՍ. 5165 Մ
ՓՈՔ ՍԱՄԻՍ. 3925 Մ
200 ԿՄ

HEIGHT:
LENGTH:

GREATER ARARAT 5165 M
LESSER ARARAT 3925 M
200 KM

Հայոց լեռների ամենաբարձր գագաթը՝
Արարատի հյուսնա-արևելյան լանջին բոլորն է մի հսկայալին՝
«Վիթ Մասյատ» անվանքը:

Close-up of Mount Ararat, the highest peak of the Armenian High-
land. There is a massive chasm on its north-eastern slopes known as
"Vith Masjats" (Precipice of Masis).

Ես իմ անուշ Հայաստանի արևահամ բարն եմ սիրում,
Մեր հին սազի ողբանվագ, լացակումած լարն եմ սիրում,
Արնանձնան ծաղիկների ու վարդերի բույրը վառման,
Ու Նայիրյան աղջիկների հեզաճկուն պա՛րն եմ սիրում:

Սիրում եմ մեր երկինքը մուգ, ջրերը ջինջ, լիճը լուսեն,
Արևն ամռան ու ձմեռվա վիշապածայն բույքը վսեմ,
Մթում կորած խրճիթների անհյուրընկալ պատերը սև
Ու հնամյա քաղաքների հազարամյա քա՛րն եմ սիրում:

Ուր է՛լ լինեմ - չե՛մ մոռանա ես ողբածայն երգերը մեր,
Չե՛մ մոռանա աղոթք դարձած երկարագիր գրքերը մեր,
Ինչքան էլ սուր սիրոս խոցեն արյունաքամ վերքերը մեր -
Էլի՛ ես որք ու արնավառ իմ Հայաստան - յա՛րն եմ սիրում:

Իմ կարոտած սրտի համար ո՞չ մի ուրիշ հերիաք չկա .
Նարեկացու, Քուչակի պես լուսապսակ ծակատ չկա .
Աշխա՛րի անցի՛ր, Արարատի նման ճերմակ զազաք չկա .
Ինչպես անհաս փառքի ճամբա՛ ես իմ Մասիս սա՛րն եմ սիրում:

ԵՂԻՇԵ ԶԱՐԵՆՑ

I love the sun-baked taste of Armenian words,
the lilt of ancient lutes in sweet laments,
our blood-red fragrant roses bending
as in Nayirian dances, still danced by our girls.

I love the deep night sky, our lakes of night,
the winter winds that howl like dragons, exhaling fire.
The meanest hut with blackened wall are dear to me;
each of the thousand your old city stones.

Wherever I go I take our mournful music.
our steel forged letters turned to prayers.
However sharp my wounds or drained of blood
or orphaned, my yearning heart turns there with love.

There is no brow, no mind like Narek's, Koutchag's
no mountain peak like Ararat's.
Search the world there is no crest so white so holy.
So like an unreach'd road to glory, Massis Mountain that I love.

YEGHISHE CHARENTS

ԱՐԱԳԱՑ

Western and Northern peaks of Aragats. A midsummer view.

Արագածի Աղևնամույս և Հյուսիսային զագաբերողը.
անձագակին տեսապատճեն

Մեղրիի լեռնաշղթա. Սյունիքի մարզ

Meghri Mountains (Syunik Region)

Մթնաձոր գտնվում է Շիկահողի արգելոցում. Այումիքի մարզ

Mtnadzor (Dark Gorge) is located in Syunik Region's Shikahogh Reserve.

ՄԹՆԱՁՈՐ

...Բարձր են Մթնաձորի սարերը. դրանից է, որ ամռան երկար օրերին ել արևը մի քանի ժամ է լուս տալիս Մթնաձորի անտառներին: Եվ եղ հեռավոր հարթավայրում արևը նոր է թերվում դեպի արևմուտք, Մթնաձորում ստվերները թանձրանում են, սաղարթի տակ անթափանց խավար է լինում...

ԱԿՍԵԼ ԲԱԿՈՒՆՑ

MTNADZOR

... The mountains of Mtnadzor are tall. This is why, even during the long days of summer, the sun illuminates the forests of Mtnadzor for but a few hours. And when the sun in the distant plains begins to turn westward, the shadows thicken in Mtnadzor. Under the foliage, it becomes pitch black.

AKSEL BAKUNTS

Որստանի կիոռ (5000 խորությամբ), տեսարած
քարոզությոց, Սյունիքի մարզ

A bird's-eye view of the Vorotan River Gorge.
Syunik Region

ZANGEZUR ԶԱՆԳԵԶՈՒՐ

Հայաստանի բարձրավանդակը՝ տոպոգրաֆիանական թագավորական տարածքներում
թոշումների օրվամ է: Արժիվլեցին ու բազմաթիվ գեղիշշատում
և համարակալի եղանակներում:

The Armenian Highlands are home to many bird species. Eagles
and hawks dominate the skies of the Zangezur Mountains.

Նորավանքը առջևից. Գմիշիկի կիրճի
կարմիր քարերը ինքնատիպություն են հաղորդում
բնապատկերին շրջանում։ Վայոց Ձորի մարզ

Facing Noravank Monastery, Vayots Dzor Region.
The red cliffs of Gnishik Canyon make the region's
landscape unique.

ՀԱՅՈՑ ԼԵՇՆԵՐՈՒՄ

Մեր ճամփեն խավար, մեր ճամփեն գիշեր,
Ու մենք անհատնում
Էն անլուս մըթնում
Երկար դարերով գընում ենք դեպ վեր
Հայոց լեռներում,
Դըժար լեռներում:

Տանում ենք իրնուց մեր գանձերն անգին,
Մեր գանձերը ծով,
Ինչ որ դարերով
Երկնել է, ծընել մեր խորումկ հոգին
Հայոց լեռներում,
Բարձր լեռներում:

Բայց քանի անզամ շեկ անապատի
Օրդուները սև
Իրարու ետև
Եկան զարկեցին մեր քարվանն ազնիվ

Հայոց լեռներում,
Արնոտ լեռներում:

Ու մեր քարվանը շըփոթ, սոսկահար,
Թալանված, ջարդված
Ու հատված-հատված
Տանում է իրեն վերքերն անհամար
Հայոց լեռներում,
Սուզի լեռներում:

Ու մեր աչքերը նայում են կարոտ՝
Հեռու աստղերին,
Երկոնքի ծերին,
Թե ն՞ր կըրացվի պայծառ առավոտ՝
Հայոց լեռներում,
Կանաչ լեռներում:

ՀՈՎՀԱՆՆԵՍ ԹՈՒՄԱՆՅԱՆ

IN THE ARMENIAN MOUNTAINS

The way was heavy and the night was dark,
And yet we survived
Both sorrow and gloom.
Through the ages we go and gaze at the stark
Steep heights of our land-
The Armenian Highlands.

We carry from old our treasure,
Vast as the sea,
Brought into life
By the great soul of our people,
In our lofty land-
The Armenian Highlands.

How many times
The savage hordes
From the blazing desert
Tore and tormented
Our caravan

In our blood-smeared land-
The Armenian Highlands.

Yet, plundered and scattered,
Our caravan
Sought its way out
From among the rocks
Counting the scars of its countless wounds
In our mournful land-
The Armenian Highlands.

And we gaze with dolorous, longing eyes
At the earth in its gloom,
At the distant stars;
Ah, when will the dawn break at last
Over our green
Armenian Highlands.

HOVHANNES TUMANYAN

Ծակ քար գետը վասրաւէ միամասու
Զանցէշրդի [Տողմաշղթայի Ոլոշի գնտիմ].
Սյունիքի նարզ

The River of Tsak Kar ("rock with a hole") rushes through the Zangezur Mountains to converge with the Vogchi River. (Sjunik Region)

KARABAKH

ՂԱՐԱԲԱԽ

Sev (Black) Lake, located in the Karabakh Highland, is considered Armenia's second largest mountain lake, after Lake Sevan.

Ալլին Ղարաբախի բարձրավանդակում է և համարվում է Ասմինց հետո երրորդ մեծ լեռնային լիճը Հայաստանում:

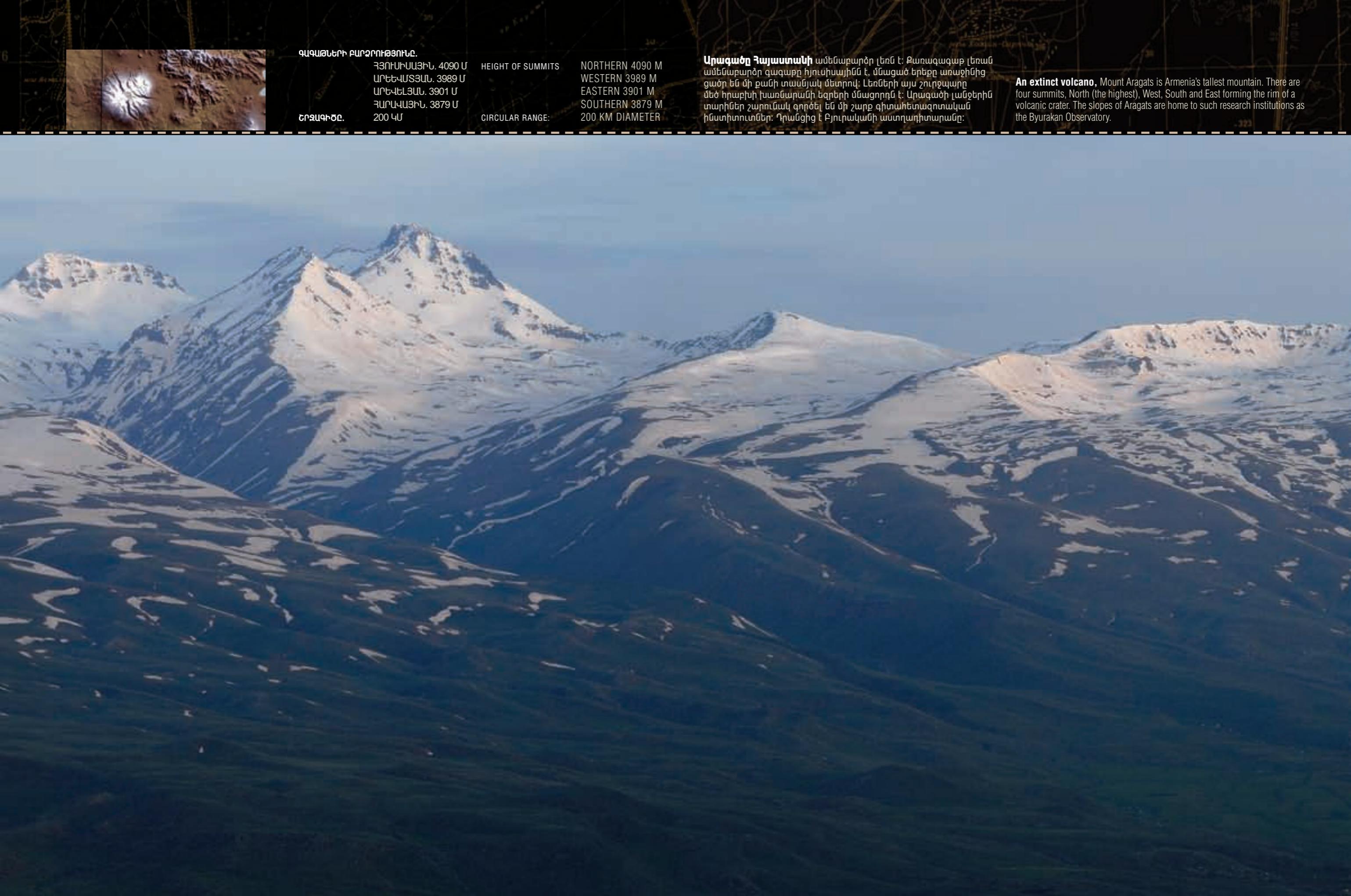

ARAGATS

ԱՐԱԳԱՇ

ԱՐԱԳԱԾԻ ԲԱՐՁՐՈՒԹՅՈՒՆԸ

ՀՅՈՒՄԱՅԻՆ. 4090 Մ
ԱՐԵՎԱՏՅԱՆ. 3989 Մ
ԱՐԵՎԼՅԱՆ. 3901 Մ
ՀԱՐԱՎԱՅԻՆ. 3879 Մ
200 ԿՄ

HEIGHT OF SUMMITS
CIRCULAR RANGE:

NORTHERN 4090 M
WESTERN 3989 M
EASTERN 3901 M
SOUTHERN 3879 M
200 KM DIAMETER

ՃՐԱԳԻՇԸ

Արագածը Հայաստանի ամենաբարձր լեռն է: Քառակազմար լեռան ամենաբարձր գագաթը հյուսիսայինն է, մնացած երեքը առաջինից ցածր են մի քանի տասնյակ մետրով: Լեռների այս շուրջապարը մեծ հրաբխի խառնարանի եզրերի մնացորդն է: Արագածի լանջերին տարիներ շարունակ գործել են մի շաբթ գիտահետազոտական ինստիտուտներ: Դրանցից է Բյուրականի աստղադիտարանը:

An extinct volcano, Mount Aragats is Armenia's tallest mountain. There are four summits, North (the highest), West, South and East forming the rim of a volcanic crater. The slopes of Aragats are home to such research institutions as the Byurakan Observatory.

ԱՐԱԳԱԾԻՆ

Դու, Արազած, ալմաստ վահան
Կայծակեղեն թրերի,
Գագաթներդ բյուրեղ Վրան
Թափառական ամպերի:

Մեզ ժայռերդ արծվի բույն,
Լճակներդ լույս-փերուզ.
Առուներդ մեջքիդ փայլուն
Պերճ գոտիներ ոսկեհյուս:

Աղբյուրներդ գիշեր ու զօր
Խոսքի բռնված իրար հետ,
Վասակներդ գիլ ու գլոր
Արթշում փեշերեդ:

Թիթեռներդ հուր-հրեղեն
Թռչող-ճախրող ծաղիկներ.
Զար ու զարմանք երազներեն
Պոկված ծվեն-ծվիկներ:

Ծիրանավառ դու թագուհի,
Բուրումների դու աղբյուր,
Ծաղիկներդ հազար գույնի,
Ղազար անուն, հազար բույր:

ԱՎԵՏԻՔ ԻՍԱՀԱԿՅԱՆ

ARAGATS

You are a diamond shield, Aragats
against lightning swords, your brow
a crest of crystals that top
the wandering clouds.

Your dark springs have braids of gold,
your lakes, turquoise light.
And your haughty cliffs hold
safe – both eagles' nest and flight.

Your butterflies are blazing flowers,
fiery blossoms that float by
as if from a rug weaver's dream
they lift up and fly.

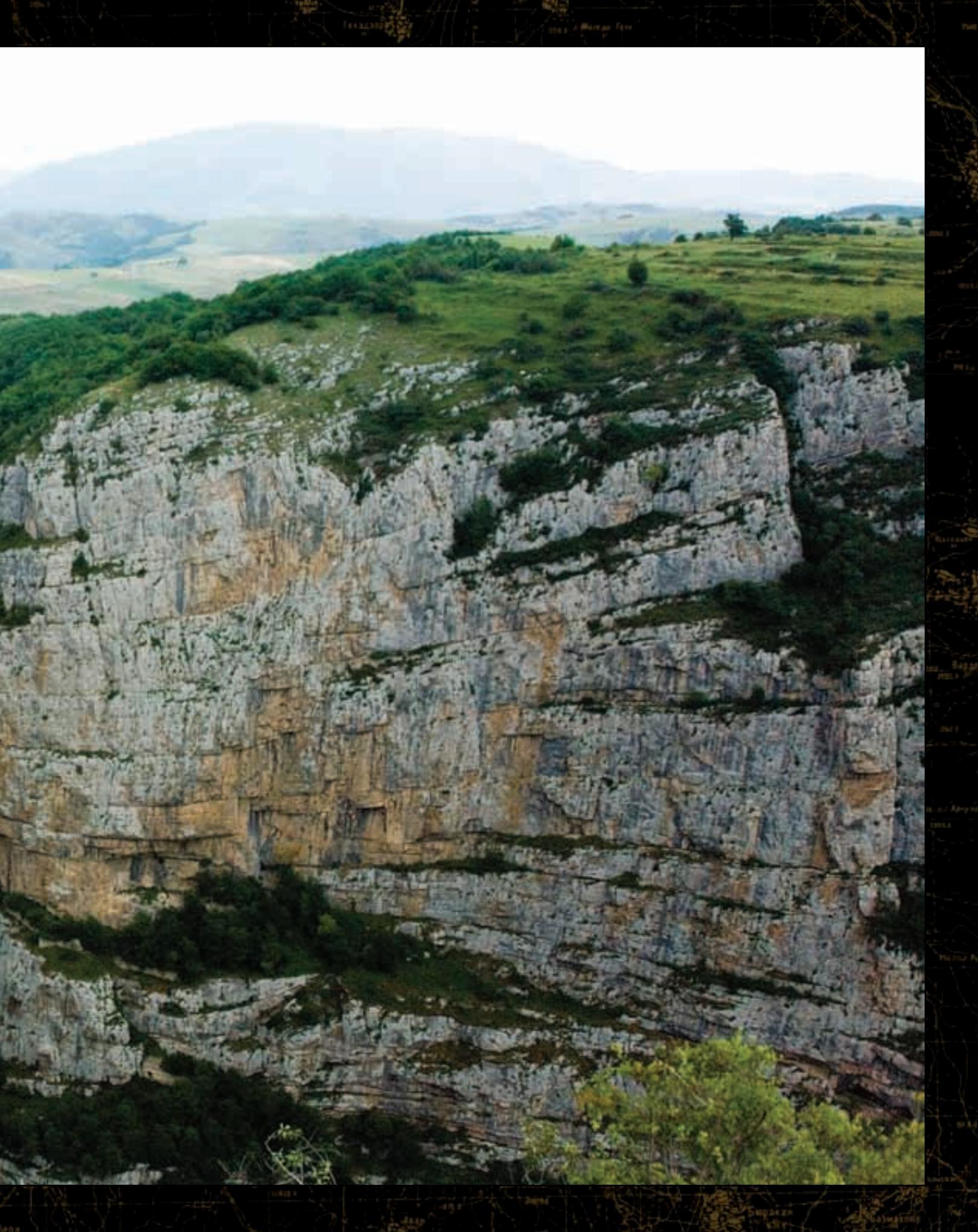
Your skirts, apricot-bright are brilliant,
queen of fragrance. You soar
amid a thousand flowers with
a thousand scents and more.

AVETIK ISAHAKYAN

Hunot Canyon, east of Shushi. (Artsakh Mountains)

Հովհաննիկ Ալիս. Շնորհը առնելով

Արարատ լեռան տեսարանը գեղամա
լեռներից. գեղադրությունից նազ

Mount Ararat viewed from the Geghama Mountains. (Gegharkunk Region)

Ասանգնել ու անթարթ իրա՞ր ենք նայում
Ես ու իմ Լեռը.
Դավատն, - ասում են,- լեռնե՞ր է շարժում.
Իմ հավատից էլ մոլեզին հավա՞տ,-
Որ Նոյան հայտնի ջրհեղեղի պես,
Նոր զագարն ու լա՛նջն է ողղողում...
Եվ սակայն, ավա՞ն,
Լեռն իր տեղումն է,
Իսկ Ես - իմ տեղում...

Նա իր տեղումն է,
Սակայն լե՛ռ է նա,
Իսկ ե՞ս. –
Անե՞ծք իմ անշարժությանն ու
Իմ լռությանը –
Միթե զո՞ւր է, որ նա Արարատ է,
Իսկ Ես... Ես... յա՞ն եմ...

Ասանգնել ու անթարթ իրա՞ր ենք նայում
Ես ու իմ Լեռը.
Ինչքա՞ն կմնամ ես այս նույն տեղում, -
Սատանա՞ն գիտե, -
Մարդ եմ անցավոր՝
Ասանցնե՞ն – կգնա՞մ...
Իսկ լե՞ռը,
Մի՞թե իմ Լեռն էլ պիտի
Նույն տեղում մնա,
Ինձ... չնոտենա՞...

ԳԵՎՈՐԳ ԷՄԻՆ

We stand rooted, unblinking, eye to eye.
my mountain and I.

Faith, they says, moves mountains
as Noah moved you into sight.

I am filled with the same fanatic flood
and still we are planted stones.

I curse my own immobility.
Is it for nothing

this is Ararat, I am an Armenian and
still we are apart?

For how long? Satan knows.
I am transient,
I am mortal
I shall pass.

And you, my mountain,
will you never
walk
toward me?

GEVORG EMIN

ԳԵՂԱՄԱ ԼԻՌԱՆԵՐՈՒՄ գտնվող Վիշապալիճը
3000 տարի առաջ օգտագործվել է ռոռզման
նպատակներով. Գեղարքունիքի մարզ

Vishapa (Dragon) Lake, in the Geghama Mountains,
is said to have been used for irrigation purposes as far back
as 3000 years. (Gegharkunik Region)

Գողթ և Ազատ գետերը միանում են Գառնու կիրճում. Կոտայքի մարզ
The meeting point of Goght and Azat Rivers is located at Garni Gorge.
Kotayk Region

Կարմիր կակաչները ծածկում են Հայկական լեռնաշխարհը
ամռան ամիսներին. Ուրօի լեռնաշղթա. Արարատի մարզ

Red poppies fill the Armenian Highland throughout summer.
Urts Mountain Range. Ararat Region

3552 մետր բարձրություն ունեցող Մեծ
Իշխանասարը ճշտապես ձյունածածկ է: Ղարաբաղի
բարձրավանդակ, Սյունիքի մարզ

At 3552 meters, Mets Ishkhanasar is always snowcapped.
(Karabakh Highland, Syunik Region)

ԱՐԱԳԱՑ ՈՐՈՉՎԱԾ

Located at 3000 meters, near the summit of Mount Aragats,
Lake Lessing is named after a 19th century British traveler.

Օնդի լակարտավոց 3000ութիւնութեան կիսա գյուղը
Լեսինգի լիճը այսպէս է ամենամվել բրիտանացին
ճամասպարհութիւն ամուսնուլ:

Water

Գեղարքունիքի կիրճը բաժանում է Կոտայքի
և Արարատի մարզերը

Geghard Canyon divides Kotayk and
Ararat Regions

Արա լեռ. Արագածոտնի մարզ

Mount Ara. Aragatsotn Region

GEGHAMA

ԳԵՂԱՄԱ

ԱՄԵՆԱԲՐՈՅ ԳԱՎԱԹ.
ԵՐԿՐՈՒԹՅՈՒՆ.

3597 U
80 ԿՄ

HIGHEST SUMMIT:
LENGTH:

3597 M
80 KM

Գեղամա լեռնաշղթան ձգվում է Սևանա լճից դեպի Եղեգնաձոր՝
միացնելով շատ լճեր ու խառնարաններ: Նրա ամենաբարձր՝
գագաթներն են Աժդահակը, Պայտասարը, Նազելին ու
Սպիտակասարը: Յազարամյակների հնություն ունեցող
ժայռապատկերներ են հայտնաբերվել լեռների քարանձավներում:
Դիմ մարդիկ անմահացրել են իրենց կենցաղն ու ծեսերը՝
պատկերելով դրանք ժայռերի վրա:

The Geghama Mountains stretch from Lake Sevan to Yeghegnadzor, encompassing many lakes and craters. Their most significant summits are the renowned Ajhdahak, Paytasar (Horseshoe), Nazeli, and Spitakasar mountains. Millennia-old petroglyphs can be found on the boulders of this mountain range, immortalizing the ancient people who lived on this land, their lifestyles, and their rituals.

Akna lake at 3030m. From early spring to late fall, these alpine meadows are vital for grazing the sheep of the nearby villages, an important regional industry.

Ակնա լիճ, 3030մ բարձրության վրա. Վաղ գարնանից մինչև լուս աշուն, պատ ալպիական մարգագետինները արդապնդում են մասնակա գյուղերի հատերի համար:

ԳԵՂԱՄԱ ԼԵՇԵՐ, ԳԵՂԱՄԱ ԾՈՎ

GEGHAMA MOUNTAINS, GEGHAMA SEA

-Տեսնո՞ւմ ես,-ասաց աղջիկը՝ ձեռքը պարզելով հեռուն,-
դիմացի լերկ, քարքարոս սարը պատուհաս է շինականի
գլխին. հեղեղը քար ու ավազ է բերում սարից և ծածկում
շինականի արյուն-քրտինքով մշակած արտօ, սովոր մատմաւ
աշխատավորին: Կանաչացրո՞ւ այդ սարը, և թող կանաչ գոտի
կապի մեր գուլալ լճակն իր մեջքին: Եվ սերս քոնք կլինի
առհավետ:

Առավոտ վաղ, երբ դեռ չին ծխացել հայրենի ծխանները, ու
լեռնային լճակը չիր զարբնել քնից, Գեղամը, ահազին ծանը
քրոցը մեջքին, նեղ կածանով քայլ էր փոխում լեռն ի վեր: Դիր
զարիվերը մագլցելով՝ նա հասնում էր լեռան գագարը և
ամպածրար այդ քարձունքից շուրջ էր տալիս իր քրոցը՝
սևաթանձր տիղմը թափելով քարոտ լեռնալանջին:

....Անցավ տասը տարի: Գեղամը քրոցով սերմ փոխադրեց
լեռան գագարը և շաղ տվեց լանջն ի վայր:

-Թող միշտ դալար լինի մեր սերը, ինչպես այն լեռը, որ
դալարեց քո աշխատանքով:

Այս օրվանից շինականները դալարած սարն անվանեցին
Գեղաման լեռ, սարերիմիջի մենավոր կապույտ լիճը՝ Գեղամա
ծով:

Ըստ ՍՏԵՓԱՆ ԿՈՒՐՏԻԿՅԱՆԻ

"You see," said the girl, her outstretched arm pointing to the distance,
"The bare, rocky mountain is the farmers' curse. Floods bring stones
and sand from the mountain to cover the fields cultivated with their
blood and sweat, condemning these toilers to hunger. Make the
mountain green! Let our clear lake wear a green belt around its waist,
and my love will be yours forever."

Early in the morning, when the smoke had not yet risen from the
chimneys and the mountain lake had not yet awoken from slumber,
Gegham walked along the narrow path that led up the mountainside
with a heavy basket on his back. He climbed the steep slope until he
reached the mountaintop and from that misty peak, he turned the
basket over, spilling thick black silt all over the rocky slopes.

...Ten years passed. Gegham carried a basketful of seeds up to the
mountaintop and scattered the seeds across the slopes.

"May our love always be fresh and green, like the mountain that
became green with your labor!"

From this day forward, the farmers would call the green mountain
Geghama Mountain, and the solitary lake between its peaks, the
Geghama Sea.

TRANSCRIBED BY STEPAN KURTICKYAN

Գարունը Արա լեռան վրա. Արագածոտնի մարզ
Springtime on Mount Ara. (Aragatsotn Region)

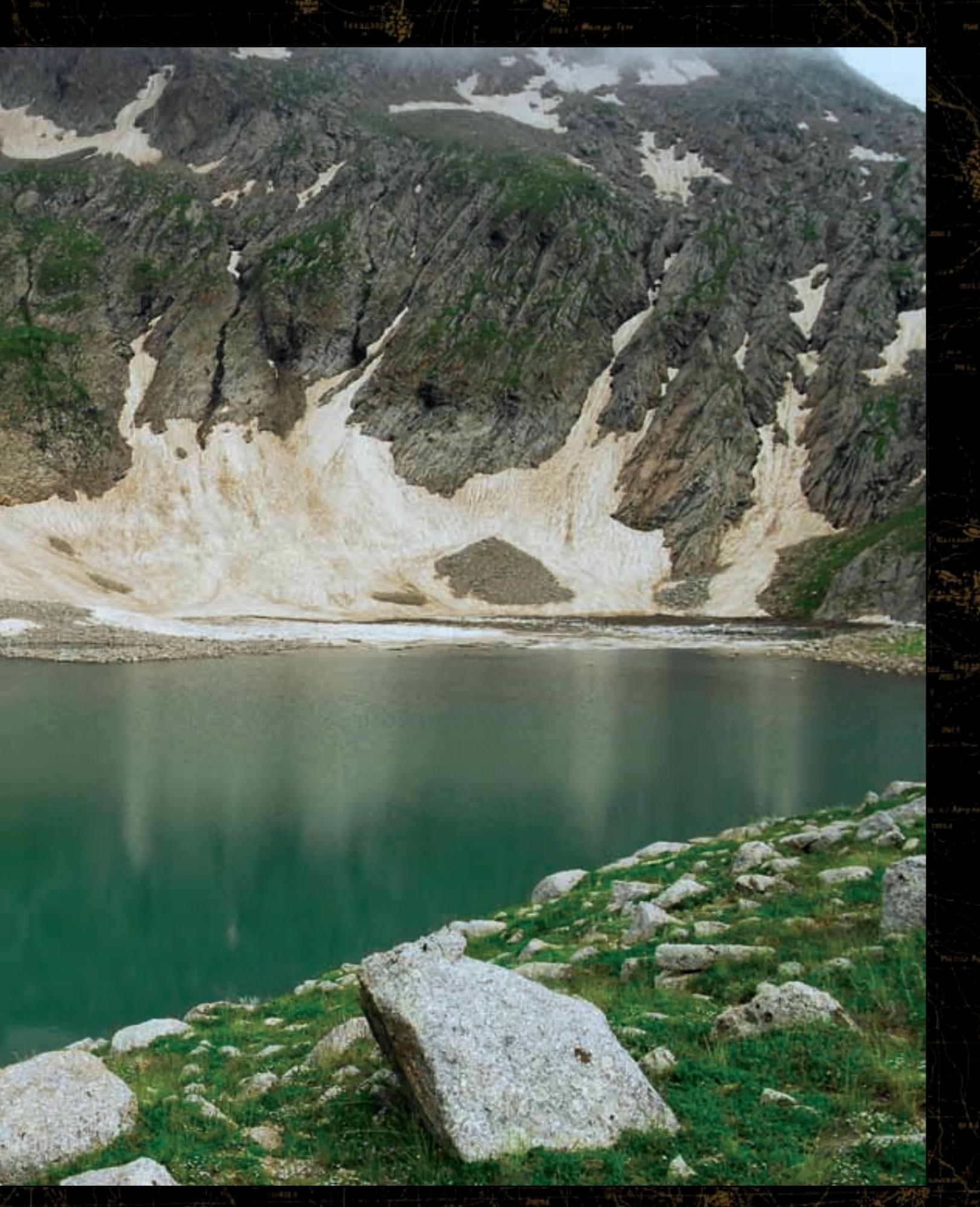
ԶԱՆԳԵՅՐ

ՉՈՎԳԵՂՈՐ

At 3650 meters above sea level, Tsak Kar Lake is the highest lake in Armenia. It is frozen during 11 months of the year.

3650 մ բարձրության վիա գյուղվար Ծակար լիճը
ամենաբարձր լեռնային լիճն է, որը սպասած է տարվա
մեջ 11 ամիս:

Դեբեդի կիրճ. Լոռու մարզ

Debed Gorge. Lori Region

ԱՌՎԱԾՈՅ

Լեռներն արևի ոգին շնչելով,
Թոքափում են լուր մուշմն իրենց հազի,
Քարանձավները մամռոստ դնչերով
Կապույտն են խմում արևածագի:

Արցունք է կաթում քարափներն ի վար,
Մարջան է կաթում ու կաթում արև,
Թռչուններն օդում խառնվել իրար,
Չեն կարողանում շողերին թառել:

ՎԱՐԱԳՆ ԴԱՎՏՅԱՆ

IT'S MORNING

The mountains are shedding the fog they wear
and inhaling the sun's very soul.
Their caverns, with mossy chins, gape wide
to drink in the blue dawn whole.

Water drips like tears over the stones,
turning to coral in the light.
The birds trying to sit on the rays of the sun
finally give up and take flight.

VAHAGN DAVTYAN

Ազատ գետի ակումբները. Գեղամանա
լոռմաշղթա

Sources of Azat River, Gegham Mountains.

Շիկահողի արգելոց, Խուստուկի-Կատարի
լեռնաշղթա. Սյունիքի մարզ

Shikahogh Reserve, Khustup-Katar Mountains.
(Syunik Region)

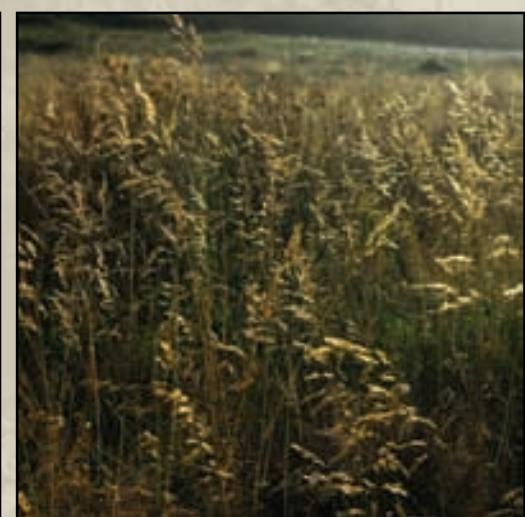
Կիրճ Լաստիվերով. Տավուշի մարզ

A canyon at Lastiver. Tavush Region

Մեղրի լեռնային սարավանդներ

Mountain plains of Meghri.

Արեգունի լեռնաշղթայն • Սահմանակից լեռնաշղթայն աղբյուրների, գործարքների և սննդաշղթան բնական պահպան և զարգացումը մեջ մատուցում է մասնաւոր նշան և սակագիշ մատուցում է պահպանային միջուկ:

Areguni Mountains • The Areguni Mountain Range, on the northeast shore of Lake Sevan, is the natural border between the harsh climate of Gegharkunik Region and Tavush Region's temperate forests.

ԱՐԵԳՈՒՆԻ

ZANGEZUR

ԶԱՆԳԵԶՈՒՐ

ԱՄԵՆԱԲՐՈՅ ԳՎԱՅԹ.
ԵՐԿՐՈՒԹՅՈՒՆ.

3906 Մ
130 ԿՄ

HIGHEST SUMMIT:
RANGE:

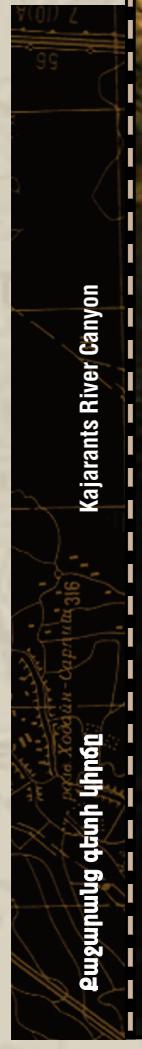
3906 Մ
130 ԿՄ

Զանգեզուրի լեռնաշղթան ամենաբրոյը է Յարավային
Կովկասի տարածաշրջանում: Այնտեղ է գտնվում Յայաստանի
Երկրորդ ամենաբրոյը լեռ՝ Կապուտջուղը: Լեռնաշղթան բնական
սահման է հանդիսանում Յայաստանի և Նախիջևանի միջև:

The Zangezur Mountain Range is the highest (by average height) in the
South Caucasus region. It is home to Armenia's second highest mountain,
Mount Kaputjugh, whose ridge borders Nakhijevan.

ԶԱՆԳԵԶՈՒՐ

ՍՅՈՒՆՅԱՑ ՄԱՐԵՐ

Դազար ու մի երգում գոված սար եմ տեսել,
Բայց միշտ ձեր կարոտը քաշել, Սյունյաց սարեր,
Ասես մեծ վարպետ Նաղաջի ձեռքն է հասել,
Ծաղիկմերդ գույն-գույն նախշել, Սյունյաց սարեր:

ԳՈՒՍԱՆ ԱՇՈՏ

SYUNYATS MOUNTAINS

I've heard a thousand songs of praise
for longed-for mountains, glasses raised.
But your slopes alone owned the power
to inspire Hovnathan's* painted flowers.

GUSAN ASHOT

*Naghash Hovnatan famous medieval painter-poet.

Հանգեղուի լեռնաշղթայի գազանլեռ գագարը
տարվա մեջ մասը ծածկված է մշուշով:

Mount Gazanler (Beast) in the Zangezur Mountain Range
is concealed by mist almost year-round.

KHUSTUP ԽՈՒՏՈՒՓ

Խուտուփ • Շիկահողի արգելոցում է գտնվում սովորական հազարակառության պուրակը, որը ձգվում է շամդ գծոյի հովովով մոտ 10կմ։ Սյունիքի մասոց

Khustup • Shikahogh Reserve is rich with sycamore trees. The groves extend over 10 km along the valley of the Hand River. (Syunik Region)

Արա [Եռ. Արագածոտնի մարզ]

Mount Ara (Aragatsotn Region)

Եղակի բնական հուշարձան Նախիջևանի սահմանի մոտ。
Զանգեզուրի լեռներ

A unique natural monument near the Nakhijevan border,
Zangezur Mountains.

Սարերի հովին մեռնեմ
Հովին մեռնեմ, հովին մեռնեմ,
Իմ յարի բոյին մեռնեմ,
Բոյին մեռնեմ, բոյին մեռնեմ:
Մի տարի է չեմ տեսել,
Տեսնողի, յա՞ր, աչքին մեռնեմ:

ԳՐԻԳՈՐ ՍՅՈՒՆԻ

Mountain winds, for you, I ache.
For my love my heart will break.
For seven days now, we're apart.
Whoever sees her owns the eyes
for which I would gladly die.

GRIGOR SYUNI

ԱՐԱԳԱՑ ՄԱԿԱԳՈՅ

Արագածի լոյս գագաթները կազմում են հայս
խաղմական 4000 խորշականը: Անշահ
ամենմերին, հալոցից հետո տեսամնին է
խաղմականի երանը:

The vast Aragats crater is 400 meters deep and is
bound by its four peaks. The mouth of the crater becomes
visible during the summer thaw.

50

12

Սարը սարերից ամպ է գողանում,
Ու եղբ հազնում է շրջազգեստն ամպի,
Ծնկները ծածկել չի կարողանում:
Եվ ամաչում է սարը սարերից,
Եվ հասակն ի վար քրտինք է թափում
Իր շրջազգեստի խոնավ ծալքերից:

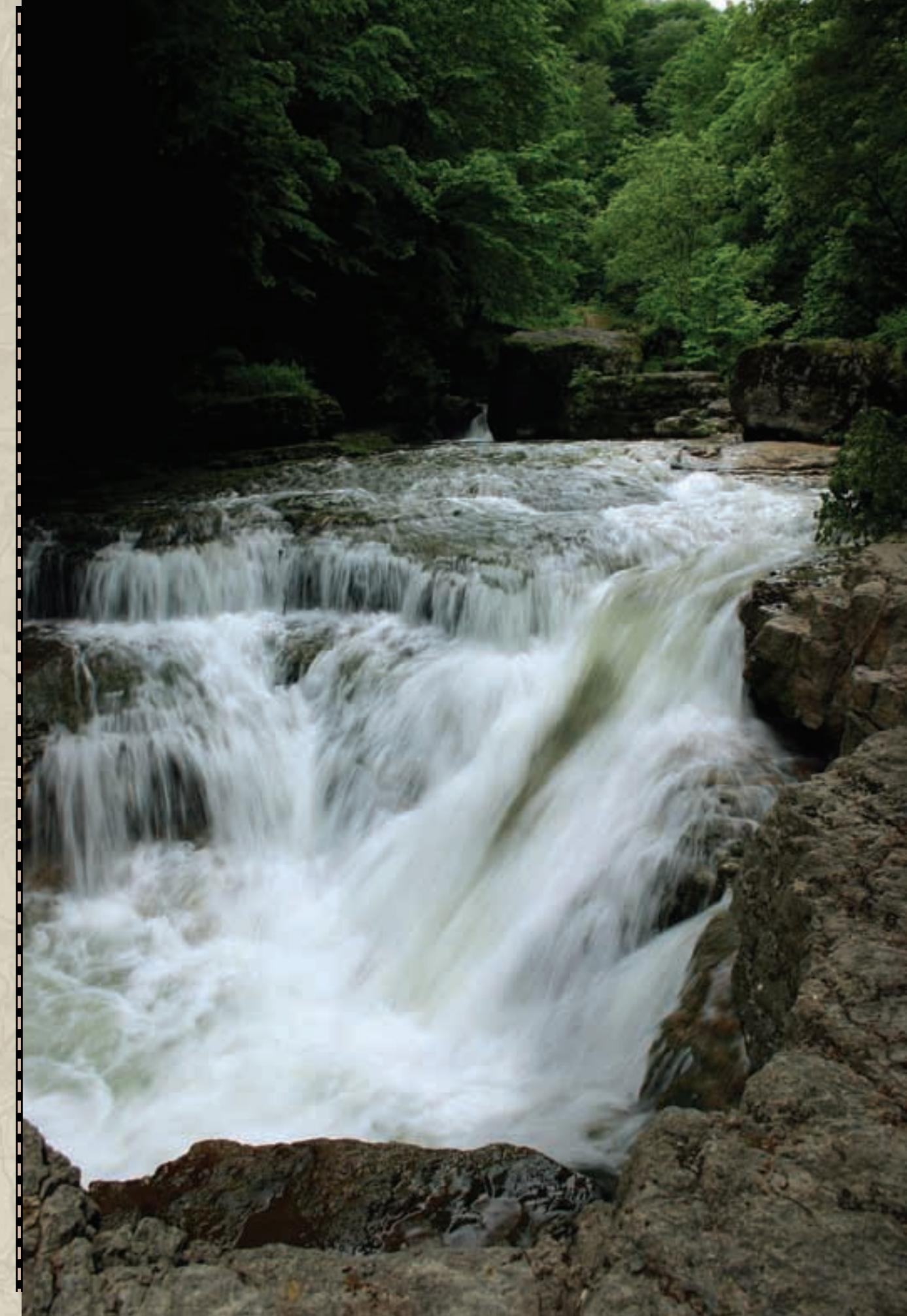
ՀԱՄՈ ՍԱՀՅԱՆ

A mountain who steals
another mountain's cloud
looks down aghast at her knees.
The stolen cloud doesn't keep
her knees concealed
so she perspires, (not pleased).

HAMO SAHYAN

Ջուլժ Հասարիլեռնու Տավուշի մարզ

Ջուլժ Հասարիլեռնու Տավուշի մարզ

A waterfall. Lastiver, Tavush Region

Ուխտասար և Ծղուկ լեռ. Ղարաբաղի
բարձրավանդակ

Ukhtasar and Tsghuk Mountains, Karabagh Highland.

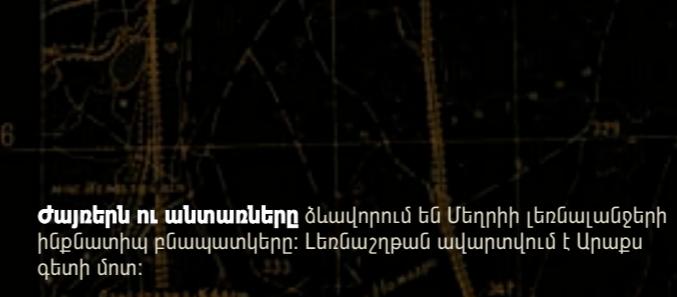
MEGHRI
ՄԵՂՐԻ

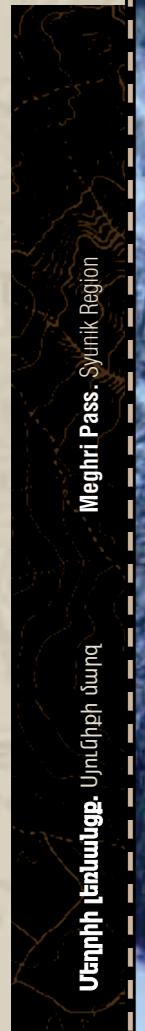
ԱՄԵՆԱԲԱՐՁՐ ԳԱՎԱԹԸ. 3256 Մ
ԵՐԿՐՈՒԹՅՈՒՆԸ. 59 ԿՄ

HIGHEST SUMMIT:
3256 M
LENGTH:
59 KM

Ժայռերն ու անտառերը ձևավորում են Մեղրիի լեռնալանջերի հիմքածիփ բնապատկերը: Լեռնաշղթան ավարտվում է Արաք գետի նոտ:

The Meghri Mountain Chain, whose base skirts the Arax River, has a distinctive landscape composed of cliffs and partially-forested slopes. The area is rich with mineral springs.

Meghri Pass. Syunik Region

Մեղրի լեռանցք. Սյունիքի մաս

...ճանապարհորդն առանց բացատրությունների էլ հասկանում է, թե Մեղրին ինչու է «Ատլանտիդա». աջից և ձախից զարիկող լեռներ են, որոնք նման են վայրի ցուլի եղջյուրների, որ դուրս են պրծել այգիների խիս թափուտի միջից:

...Մեղրին ուշացումով է դիմավորում արևին, որը դուրս է գալիս ժայռերի ուղղաձիգ պարսպի հետևից և վաղ է հրաժեշտ տալիս արևին, որը ճաշից հետո անմիջապես սուզվում է այդ պարսպի հետևը:

ՄԱՐԻԵՏԱ ՇԱՀԻՆՅԱՆ

...A traveler will at once know, without any explanation, why Meghri is known as Atlantis.

To its right and left stand slanted mountains that look like a wild bull's horns jutting out from the bushy thickets.

... Meghri greets the sun late in the morning, as it rises from behind the vertical ramparts of the cliffs, and bids it farewell early in the evening, as it sinks behind the ramparts immediately after dinner.

MARIETTA SHAHINYAN

Խոսրովի արգելոց, Արարատի մարզ

Khosrov Reserve (Ararat Region)

Շահինի ժայռերը. Վայոց Ձոր
Rocks of Shatin (Vayots Dzor Region)

ՔԱՐԸ

Նանցնեն օրեր, տարիք,
Դարը կիշնի դարի,
Եվ այս քարոտ հողում
Ես կփոխվեմ քարի...

Ինձ կզարկի կայծակն,
Ինձ արևը կայրի,
Կշառաչն կողիս
Մրրիկները վայրի,
Աճաքքեմ ցրտից,
Կշիկանամ շոգից,
Ու իմ քարե խորքում
Լուս կմնա հոգիս...
Բայց երբ կանաչ-կանաչ
Մամուռն իջնի վրաս,
Իջնի իբրև քնքշանք,
Իբրև սիրո երազ,
Ու երբ մաղի անծոնն
Իր թափիծը թափիշ,
Ես իմ քարե խորքում
Կհեկեկամ ցավից...

Եվ կիմեն, զիտեմ,
Արցունքներն իմ թաքուն
Քարի ննան ծանր
Ու կայծակի այս մաքուր...

ՎԱՀԱԳՆ ԴԱՎՏՅԱՆ

THE STONE

Days fade into years;
years into centuries
and in this land of stones
I will become another stone.

And struck by lightning,
burned by the sun and
violent storms, I will glow
from heat, crack with cold.

And my stone turned heart
will be silent. But when
the green moss and grass
softens the earth like love's
dream and velvet memories
stir my heart there will
be tears, (for you) heavy
as stone, pure as lightning.

VAHAGN DAVTYAN

MIAPORI
ՄԻԱՓՈՐԻ

Չունազեղ սպորտայի Պարզ Ձեր մոտ՝ Դիլիջանի ազգային
պարկում. Հետոն վլաման Միավորով լեռնաշղթամ է:

Colorful foliage at Parz (Clear) Lake in Dilijan National Park, with Miapori Mountains in the background.

Գարունը Գողթ գետի կիրճում. Կոտայքի մարզ

Springtime in the Goght River Canyon.
(Kotayk Region)

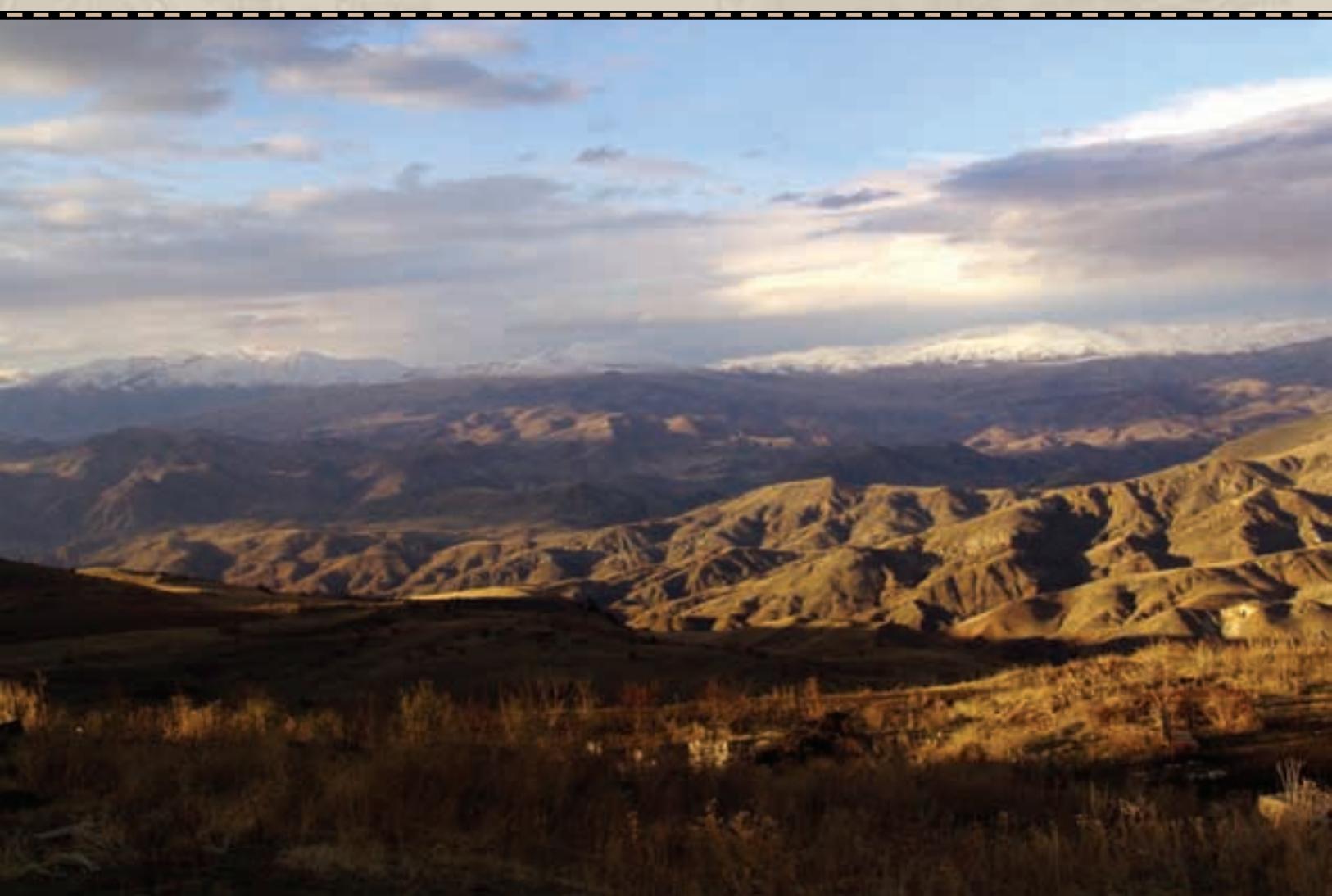
Ծիծեռնակասար. Ղարաբաղի բարձրավանդակ

Tsitsernakasar, Karabakh Highland

Վայքի լեռնաշղթա

Vayk Mountain Range

Վայսառասի Երկրորդ ամենաբարձր՝
Արագածի Արևմտյան զագալ

Western peak of Aragats, second highest
peak in Armenia.

Ամառ Կիազսեն

Mount Aragats in summer.

ZANGEZUR

ԶԱՆԳԵԶՈՒՐ

Mountains near Spandaryan Reservoir in Zangezur

Սարդար Սասնաշահի ջրամբարի մոտ. Զանգեզուր

Արագածի Հարավային զագար, Չովեմներ,
Խառնարանի սկիզբ

Southern peak of Aragats: waterfalls and the
edge of the crater.

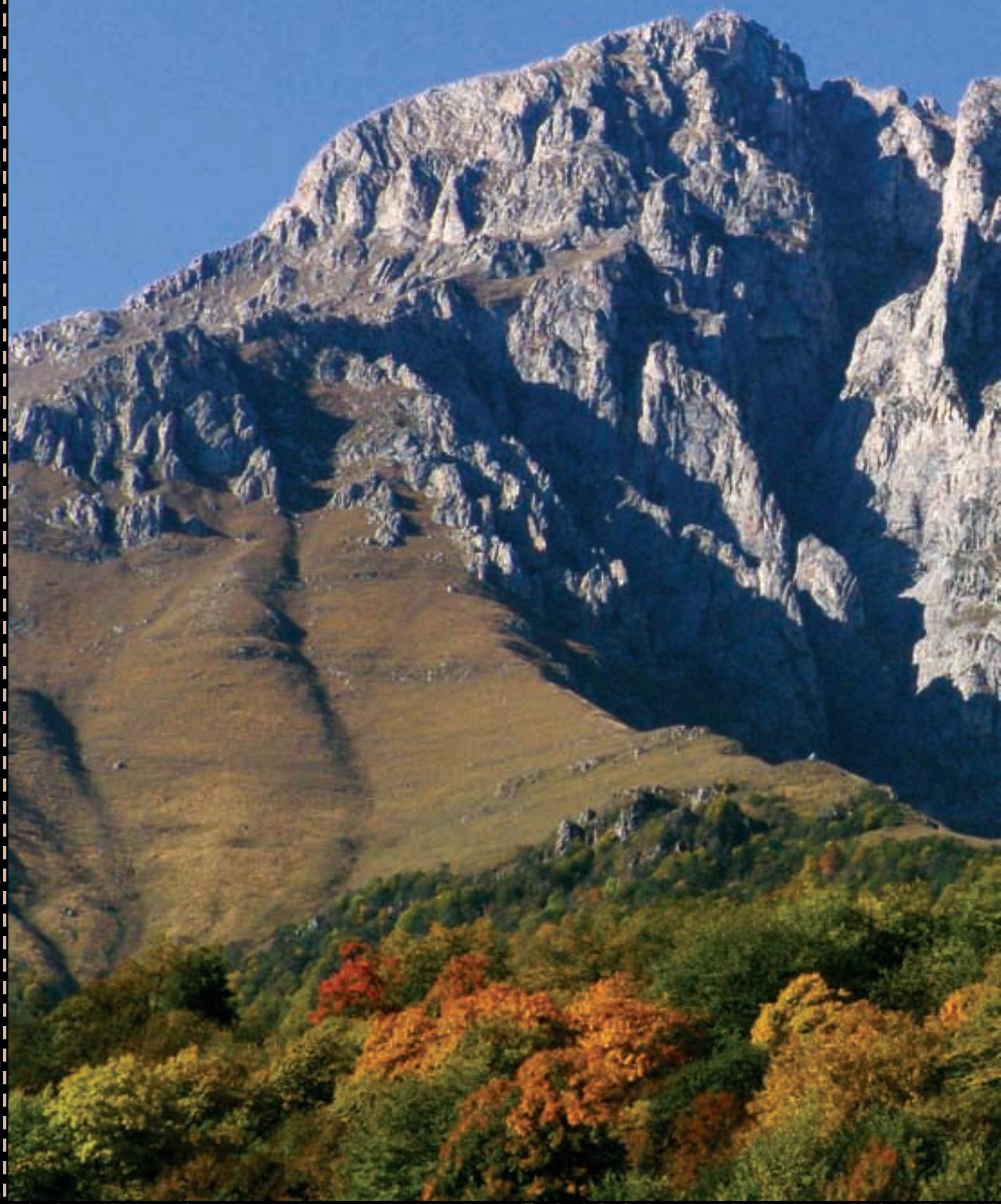

KHUSTUP-KATARI

ԽՈՏՍՈՒՓ-ԿԱՏԱՐԻ

Mount Khustup is a favorite destination among alpinists.

Խոտսուփի լեռագնացութիւնը սկսվում է:

Շիկահող բնուազան և կենդամական աշխարհով ծիկահողի արգելոցը արևմտասիական հովազի արեալներից է:

Shikahogh Reserve is rich with flora and fauna. It is one of the few natural habitats of the West Asian leopard.

GEGHAMA

ԳԵՂԱՄԱ

Geghama Mountain Range as seen from the summit of Mount Ajhdahak. In the distance, Geghama's multiple craters.

Գեղամա լեռնաշղթայի տևասարան Աժդահակ լեռան
գագաթուց. Հեռվակում Խառնմարտամբեր

Water

Արա լեռ, Բոնուցը ժայռ

Bruntsk Jhayr (Fist-shaped rock) on Mount Ara.

Ձարե հովիվ, Արա լեռ

Stone Shepherd, Mount Ara.

...Նորից՝ լեռներ: Ասես հատիչով տաշած
լինեն:

Երկինքը կապույտ է, ինչպես ամենուր, և մի
տեսակ անսովոր, սառնավուն-քափանցիկ
լեռների երկինք է, ոչ թե տափաստանի, ոչ թե
ծովի, այլ՝ լեռների...

ԼԵՎ ԿՐԻՎԵՆԿՈ

...Again, mountains. As if they have been carved
out with tools.

The sky is blue, like anywhere else, and a bit
unusual. It's a cool, transparent mountain sky –
not a prairie sky, or a sea sky, but a mountain sky...

LEV KRIVENKO

Գազանալիճ Զանգեզուրի
լեռնաշղթայում՝
3200մ բարձրության վրա

Gazana (Beast) Lake, in the Zangezur Mountains is located at 3300 meters above sea level.

VAYK ՎԱՅՔ

Վայքի լեռնաշղթա • Նման բնապատճեր խորսովնեն
ողեշարուն հիմն Եպուտիկոս Սարդարին հայլական
բնապատճերներ ամենիւն.

Vayk Mountains • Martiros Saryan was surely inspired by such
scenes when painting Armenian landscapes.

Մուրհուզ լեռ, Տավուշի մարզի ամենաբարձր գագաթը՝ 2993մ

Mount Murghuz, the highest peak of Tavush Region, stands at 2993 meters.

Ողջի գետի հովիտ, Զանզուրի լեռնաշղթա

Voghji River Valley, Zangezur Mountains.

Մայրամուս Հայկական պարում

Twilight on the Armenian Dance Mountains

Ալուն լեռ Զանցչուրի լեռնաշղթայում,
բարձրություն՝ 3701 մ

Mount Alun, in the Zangezur Mountain Range,
stands at 3701 meters.

Cattle on the Bargushat Mountains. (Syunik Region)

Նախիրը Բարգուշատի լեռներում. Սյունիքի մարզ

Կովկասյան հովկաշուն | Caucasian Shepherd Dog

KARABAKH

ՂԱՐԱԲԱԽ

ԱՇԽԱՏԱՐՁՐ ԳՎԱՅԹ. 3552 Մ
ԾԱԳՈՒՄԸ

HIGHEST SUMMIT:
ORIGIN:

3552 M
VOLCANIC

Ղարաբաղ բարձրավանդակը լի է հրաբխային խառնարաններով,
որտեղ հմազույն ժամանակներից պահպանվում են
ժայռապատկերներ:

The Karabakh Highland is full of volcanic craters that store
millennia-old rock carvings.

Մեծ Իշխանասար Ղարաբաղի բարձրավայրակի ամենաբարձր
գագաթն է: Այստեղ է գտնվում կարտուցած «քաղաք ժողով»
100մ եղանակությամբ և 3կմ լայնությամբ զարդարված:

Mets Ishkhanasar (Great Prince Mountain) is the highest peak of the
Karabakh Highland. The petrified lava of the "stone sea" Karkar, is 10 km long
and 3 km wide.

Հով արեք, սարե՛ր ջան, հով արեք,
Իմ դարդին դարմա՞ն արեք: -
Սարերը հով չե՞ն անում,
Իմ դարդին դարման անում:

Ամպե՛ր, ամպե՛ր, մի քիչ զո՞վ արեք,
Վարար անձրև՝ թափեք, ծո՞վ արեք,
Գեշ մարդու օր-արևը Սև հողի տակով արեք:

Հով արեք, ամպե՛ր ջան, հով արեք,
Իմ դարդին դարմա՞ն արեք: -
Ամպերը հով չե՞ն անում,
Իմ դարդին դարման անում:

Սարե՛ր, ձորե՛ր, դաշտե՛ր ու ջըրե՛ր,
Սարմանդ-մարմանդ վազո՞ղ աղբյուրներ,
Մի վե՛ր կացեք, ինացե՛ք,
Տեսնք իմ սըրտի ցավեր:

ԿՈՄԻՏԱՍ ՎԱՐԴԱՊԵՏ

Let it be cool again. Let the wind stir,
mountains that I love, let there be air.

Let the wind come and take away care.
Let the breeze blow, let there be cool air.

Take away this pain. Take away this care.
Let it rain and cleanse the oppressive air.

Let the winds blow away the evil men.
Let cool, clean springs flow
from the mountain again.

KOMITAS VARDAPET

ZANGEZUR ԶԱՆԳԵԶՈՒՐ

Հանգեցրող հպատակ է պյունիկի համատօննությունը,
հնչպարփռ ճշճ մուիթընըն, բլուզը և սկվին սերկայում այս
շայաստամի ամենամասք համբարդող առաջնապահ։
Կեմուրոն է համրասմուն։

Zangezur is rich with minerals such as molybdenum, bronze and
gold. Most of Armenia's mining activity occurs in this region.

Սպանդարյան ջրամբար. Այումիքի մարզ. Հեռվում
Բարգուշտի լեռնաշղթան է

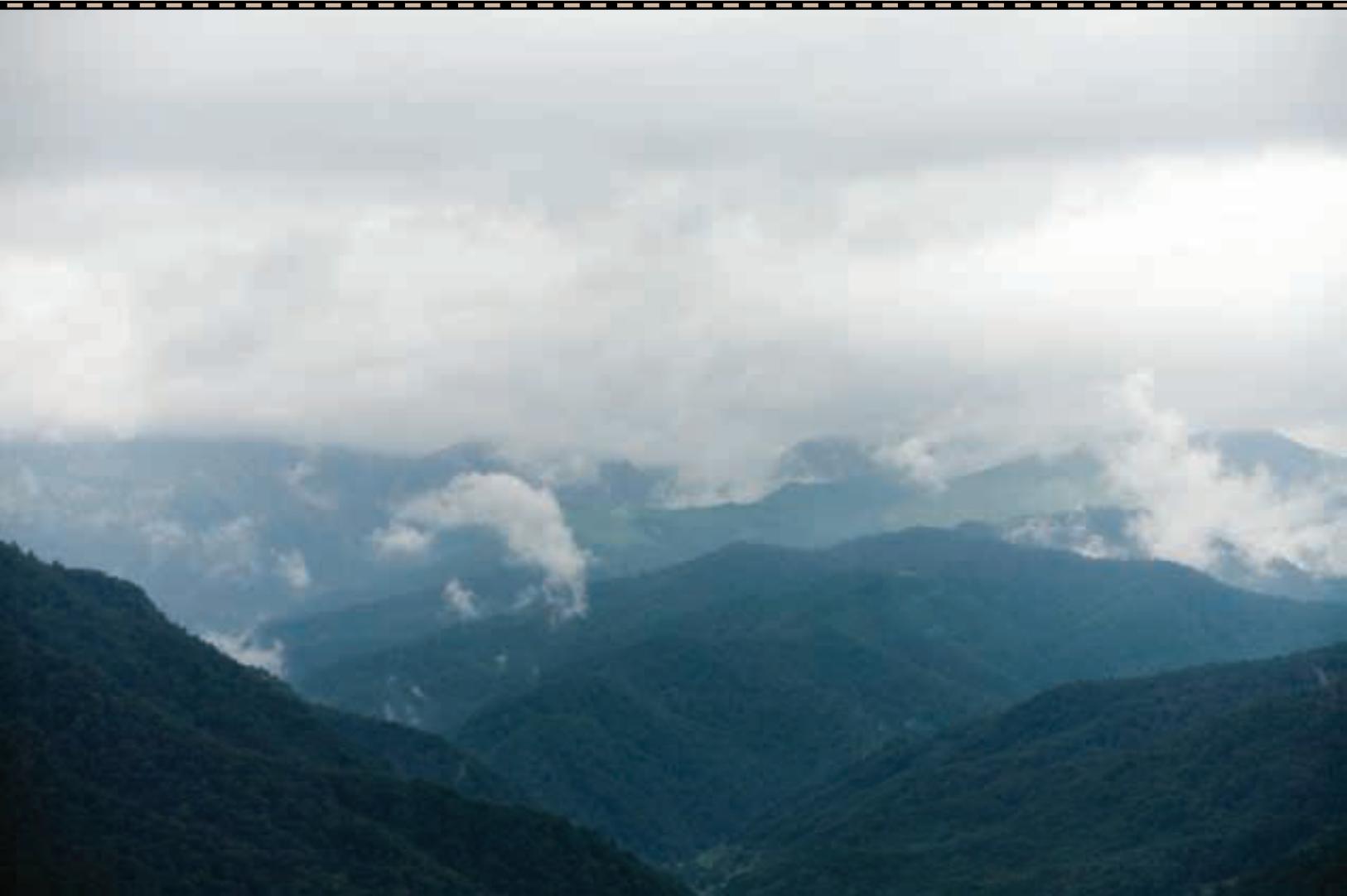
Spandaryan Reservoir with Bargushat Mountain Range
in the background. (Syunik Region)

Ղարաբաղյան սաղարթախիտ անտառներ

Lush forests of Karabakh.

Արփա գետը Վայոց Ձորում, որի ջրերի մի մասը սնում է Սևանա լիճը **The Arpa River**, which originates in Vayots Dzor Region, flows into Lake Sevan.

Արևածագը Արագածի վրա

Sunrise at Aragats.

GEGHAMA

ԳԵՂԱՄԱ ԳԵՂԱՄԱ

Աշունը Գեղամա լեռներում հովիվերդ արոտ հջու են սպանելոց

Աշուն Գեղամա լեռներում հովիվերդ արոտ հջու են սպանելոց

Բազալտի սուրբեր Գառնու կիրճում.
(Կոտայք մարզ)

Բազալտի սուրբեր Գառնու կիրճում.
Կոտայքի մարզ

Բազալտե արև. Ամբերդ գետի կիրճ, Բյուրականի մոտ

Basalt Sun in the Ambert River Canyon, near Byurakan at Aragats.

Մարտիրոսի լիճ. Վայքի լեռնաշղթա
Lake Martiros, Vayk Mountain Range.

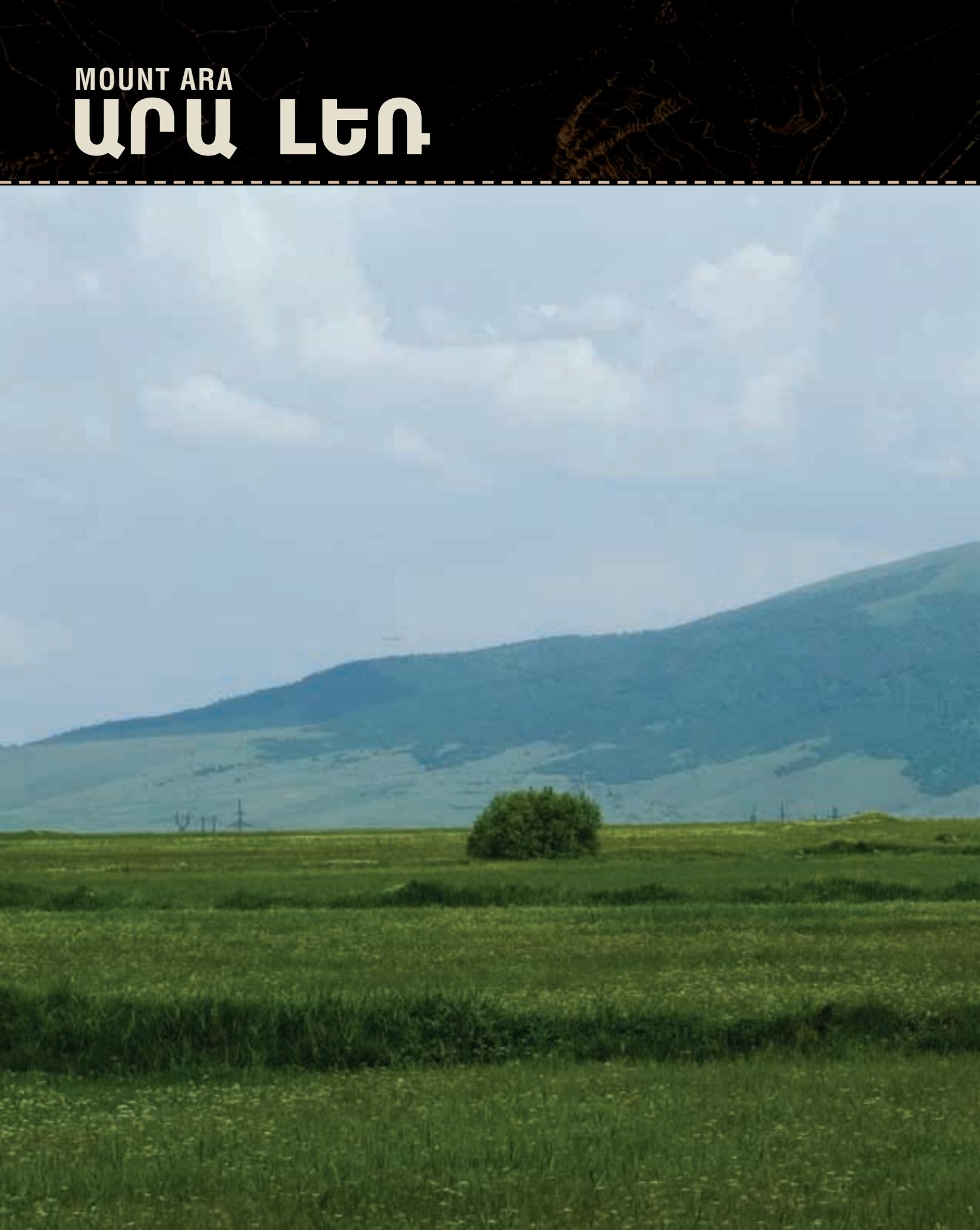
Արա լեռան գագաթը (2576մ) գարնանը.
հեռվում Արագածն է

Peak of Mount Ara (2576m) in springtime, with
Aragats in the distance.

MOUNT ARA

ԱՐԱ ԼԵՂ

ԱՄԵՆԱԲԱՐՁՐ ԳՎԱՅԹ.
ԾԱԳՈՒՄԸ

2576 M
ՀՐԱՄԱՎՅԻՆ

HIGHEST SUMMIT:
ORIGIN:

2576 M
VOLCANIC

Արայի (Արա) լեռն տեսարան Ապարանի ռաշտավայրից. Լեռը համարվում է սրբավայր, որտեղ սր. Վարդապահ եկեղեցի ուխտի եմ գալիս Հայաստանի բոլոր մարդերից։

Mount Ara viewed from the Aparan Valley. The mountain is a pilgrimage site, where Armenians from across the country come to worship at St. Barbara Church.

Արա լեռ • Հմաստ այն լուղապահած է ջուրավամ ըստավայր-
երուն. Արայի լեռը դեռև այսատարածութ է այնպիսի վայրի կենապի-
ճուն. Ինչպնդիք են արժեցու գալերու աղվանմբու և արյամմերո:

Ara • Although it is surrounded by many villages, Mount Ara is home to a wide
variety of animal species such as bears, wolves, foxes and roe deer.

313

ԱՐԱ ԳԵՂԵՑԻԿ ԵՎ ԾԱՄԻՐԱՍ

Ասորեստանի թագուհի Շամիրամը զորք է հավաքում և շտապում Հայաստան նվաճելու հայց թագավոր աննաման գեղեցկության տեր Արային, այն բանից հետո, երբ Արան մերժում է Շամիրամի անհաջ ցանկությունը իրեն տեսակցելու: Արայի դաշտում մարտի ժամանակ հայց արքան զարկվում է ասորիներից:

Երբ գոգռված հայց զորքը պատրաստվում է նորից մարտնչել Արայի մահվան վրեժն առնելու համար, Շամիրամը դիմում է նրանց, ասելով, որ հրամայել է իր աստվածներին վերքերը լիզելով կենդանացնել Արային:

«Արալեզները Արային լիզելով վերակենդանացրին և մեր փափազն ու ցանկությունը կատարեցին...»

Այսպիսով, Արայի հարության լուրջ տարածելով Հայց աշխարհում և բոլորին համոզելով՝ Շամիրամը խաղաղեցնում է ժողովրդի հուզմունքը:

Ըստ ՍԱՐԳԻՍ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆԻ

ARA THE HANDSOME AND SEMIRAMIS

The Armenian king, Ara the Handsome, was of unmatched beauty, and so Semiramis, the queen of Assyria, had an insatiable desire to meet him. When Ara refused her advances, Semiramis gathered her troops and rushed to Armenia to conquer him. During the battle on the Field of Ara, the Armenian king was killed by the Assyrians.

When the enraged Armenian troops were preparing for combat to avenge Ara's death, Semiramis approached them, telling them that she had ordered her gods to lick Ara's wounds and revive him.

“The Aralez gods have granted our wish: by licking his bleeding wounds, they have brought him back to life...”

And so, by spreading the news of Ara's resurrection across Armenia, Semiramis was able to calm the people's resentment.

TRANSCRIBED BY SARGIS HARUTYUNIAN

Մեղրիի լեռնաշղթան հուլիսին

Meghri Mountains in July.

Ուխտասար, Ղարաբաղի բարձրավանդակ, հուլիս

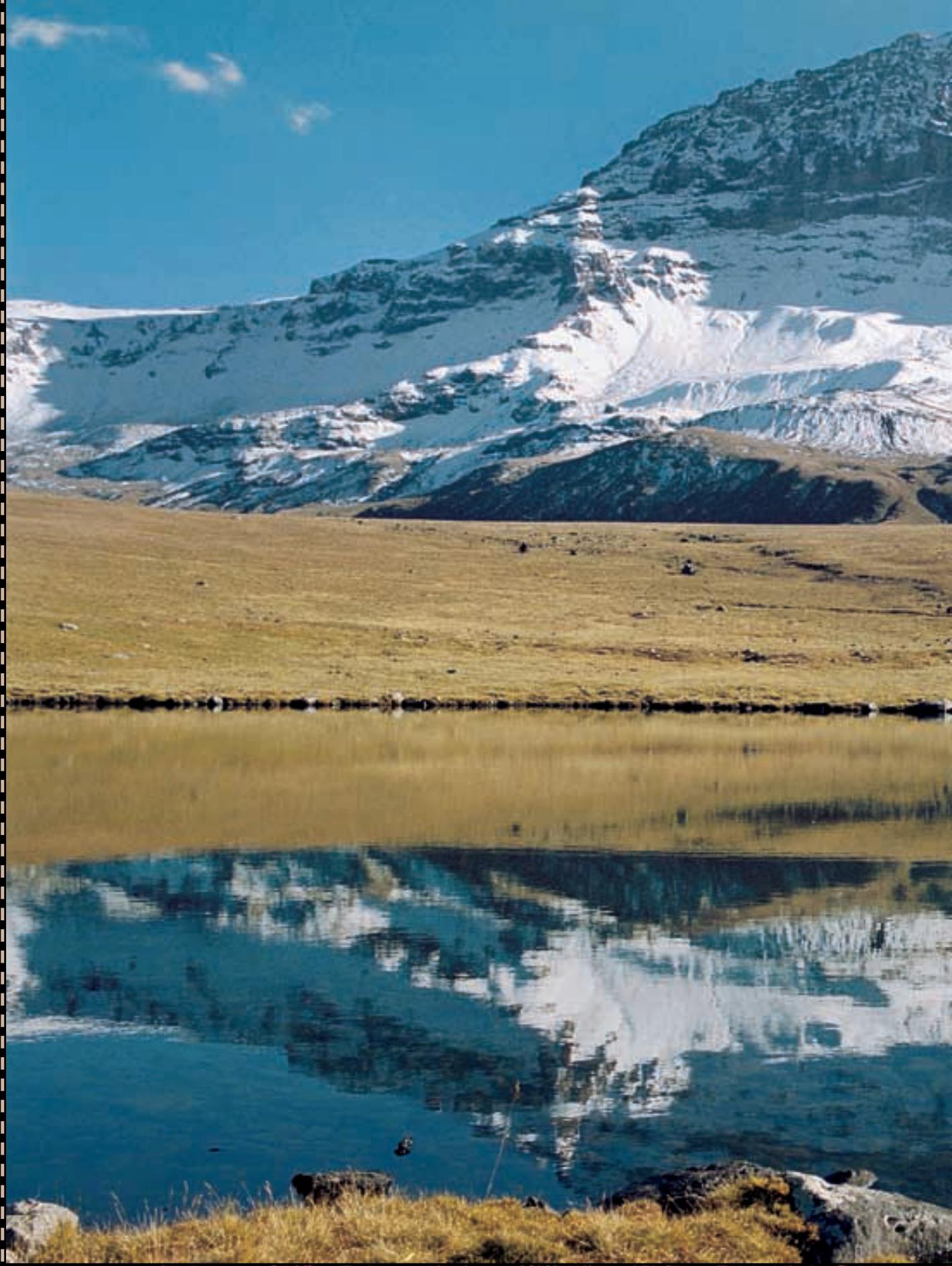
Ukhtasar, Karabakh Highland, in July.

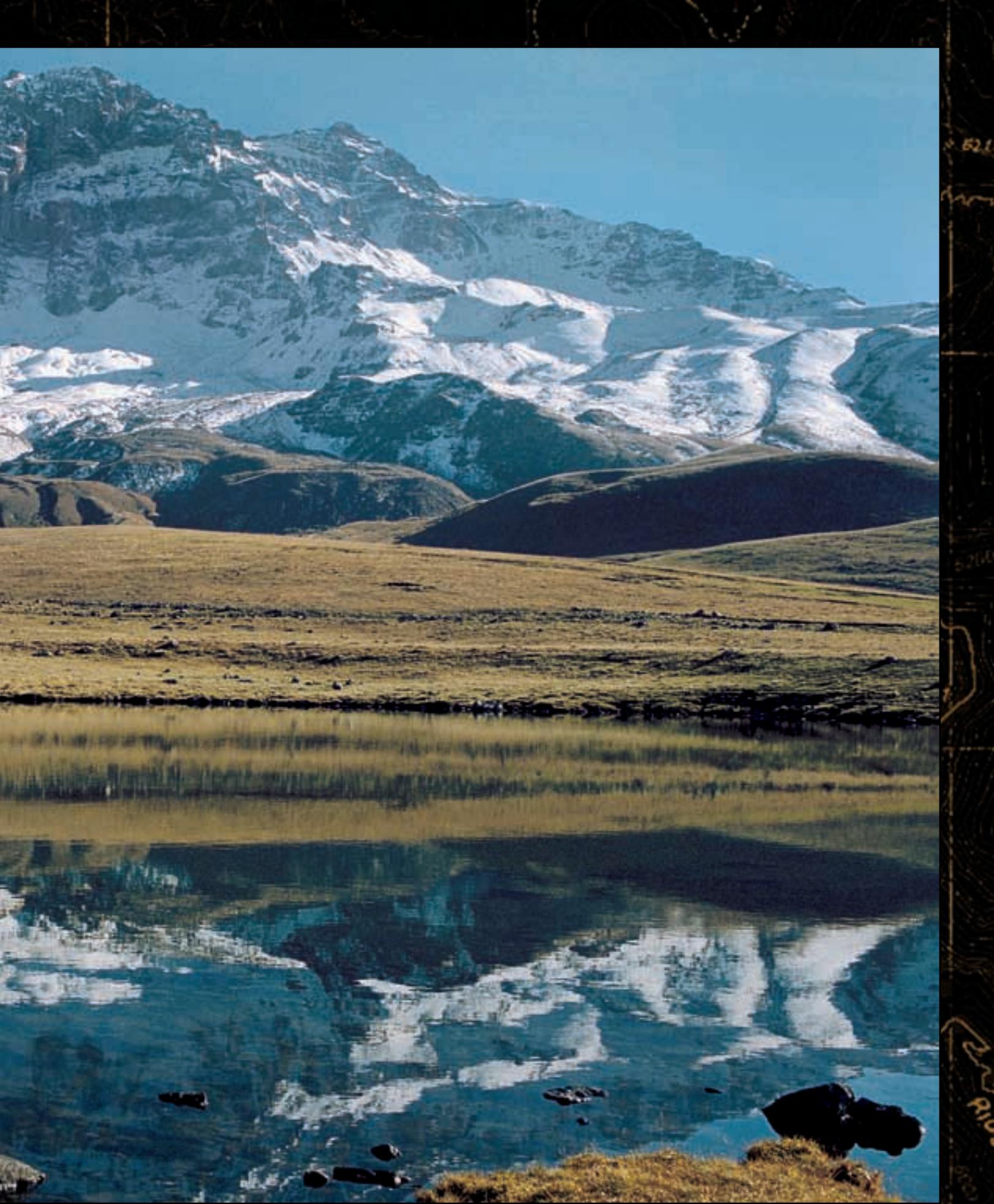

ԱՐԱԳԱՑ ՄՐԱՋԱՅԻ

When poet Avetik Isahakyan compared Aragats to a shining diamond, this was probably his vantage point.

Սիս թէ որտեղից է Ալեսուի հասակաբանը դիմունիս եղու։
Կոսածն, եղբ համեմատն է այն կայուն առանձնահորի հետ։

Water

Ridge

ԱՏԱԿ

Որդիս, քեզ ինչ կտակեմ, ինչ կտակեմ, իմ բալիկ,
Որ ինձ իիշես վշտի մեջ, թէ խիմոյի մեջ քո զայիք.
Գանձեր չունեմ, բայց գանձն ինչ, գանձը լույսն էր աչքերիս,
Դու ես միակ իմ գանձը, դու ես գանձը գանձերիս:
Քեզ այնպիսի գանձ կուզեմ ես կտակել հայրաբար,
Որ չի կարող կտակել ուրիշ երկրում ոչ մի հայր,-
Ես քեզ այն եմ կտակում, որին այս մեծ մեր դարում
Փոքրիկ մարդիկ են բանտել շղթայել ամպերում.
Քեզ մեր սարն եմ կտակում, որ դուրս բերես սև ամպից,
Որ տուն բերես շալակած արդարությամբ մեր անբիծ,
Ու կրերես, իմ բալիկ, թեկուզ քո խեղճ թաթիկով
Մեր սարն այս կողմ շուր կտաս արդարությանդ ուժն է ծով,
Ու երբ բերես, իմ բալիկ, սիրտս էլ շիրիմից կհանես,
Կրարձրանաս ու սիրտս ազատն ի վեր կտանես
Ու կթաղես իմ սիրտը ծյուների տակ Մասիսի,
Որ շիրմում էլ դարավոր հուր կարոտից չմրսի:

Քեզ Մասիսն եմ կտակում, որ դու պահես հավիտյան,
Որպես լեզուն մեր հայոց, որպես այունը քո հոր տան:

ՀՈՎՀԱՆՆԵՍԻ ՇԻՐԱԶ

LEGACY

My son, dear son, what shall I leave
for you to remember me by, when you grieve?
I have no wealth, my dearest, you are my treasure,
and the light of my eye. How can I measure
from this century the right gift that is your due,
something uniquely Armenian to leave to you?

There is something, already yours, that I will...
something other men have imprisoned still.
But I will you our mountain, and justice denied,
our mountain that belongs to freedom's side.
It's yours, take it. Someday, rebury my heart. Know
its burning will cool in the Ararat snow.

I leave you the right to our mountain, its deed,
the support and pillars of our home, like our sweet
language, yours to keep.

HOVHANNESS SHIRAZ

Գրքի վրա աշխատել են

Ծրագրի ղեկավար՝ **Րաֆֆի Նիզիբլյան**

Ծրագրի համակարգող և խմբագիր՝ **Սոֆյա Բլբույան**

Թարգմանիչ և հայերեն բաժնի խմբագիր՝ **Նաիրա Պողոսյան**

Բանաստեղծությունների բարգմանիչ՝ **Դիանա Տեր-Շովիհաննիսյան**

Անգլերեն բաժնի խմբագիր՝ **Նաիրի Աբրահամյան**

Դիզայն և էջադրում՝ **Արմեն Խաչիկեան**

Լուսանկարներ՝

Վլադիմիր Սարոյան

Արմեն Խաչիկեան, էջ՝ 28, 34, 56, 75, 96, 114, 131

Հրաչ Հովհաննիսյան, էջ՝ 35, 46, 52, 71, 81, 93, 100, 137, նախարան

Կարեն Միրզոյան, էջ՝ 5

Խորիրոպառուներ՝

Վլադիմիր Սարոյան

Պետրոս Դավթյան, Երևանի պետական համալսարան

Տպագրված է «Լինուշ» տպագրատանը

Աշխատակցել են

Գայանե Ղարագյուղյանը

Book Contributors

Production Manager **Raffi Niziblian**

Production Coordinator and Editor **Sophia Blbulyan**

Translator and Editor (Armenian) **Naira Poghosyan**

Poetry Translation **Diana Der-Hovanessian**

Editor (English) **Nyree Abrahamian**

Design and Layout **Arsineh Khachikian**

Photography

Arsineh Khachikian - pp. 28, 34, 56, 75, 96, 114, 131

Hrach Hovhannissyan - pp. 35, 46, 52, 71, 81, 93, 100, 137, preface

Karen Mirzoyan - pp. 5

All others by **Vladimir Saroyan**

Cover photo by **Vladimir Saroyan**

Consultants

Vladimir Saroyan

Petros Davtyan, Yerevan State University

Printing Limush Publishing

Contributor

Gayane Gharagozyan

Bibliography/Գրականության ցանկ

Յայաստան, Բաղդասարյան, Ա. «Յայաստան»
Իրատարակչություն, Երևան 1969

Armenia, Baghdasaryan, A. Hayastan Publishing, Yerevan 1969

Պատմվածքներ, Բակունց, Ա. «Լույս»
Իրատարակչություն, 1975

Short Stories, Bakunts, A. Luys Publishing, 1975

Յայ իին վիպաշխարհը, Յարությունյան, Ս.,
Երևան-Արեվիկ, 1987

Armenian Ancient Mythology, Harutyunyan,
S. Yerevan-Arevik, 1987

Յոթ գարունների երկում, Ավագյան, Ռ.
«Սովետական գրող» Իրատարակչություն, 1978

In the Land of the Seven Springs, Avagyan, R. Sovetakan Grogh
Publishing, 1978

ճանապարհորդություն Սովետական Յայաստանում,
Շահինյան, Ս. Յայպետիրատ-Երևան 1952

Traveling in Soviet Armenia. Shahinyan,
M. Haypethrat-Yerevan, 1952

Յայ Երգանի, Ս.Զավախյար.- «Լույս» Իրատարակչություն,
Երևան 1985

Armenian Songbook, M. Javakhk, Luys Publishing,
Yerevan 1985

Երկերի ժողովածու, Սահյան, Գ. «Սովետական գրող»
Իրատարակչություն, Երևան 1984

Collected Works, Sahyan, H. Sovetakan Grogh Publishing House,
Yerevan 1984

Կապույտ Գիրք, Դավթյան Վ. «Սովետական գրող»
Իրատարակչություն, Երևան 1978

The Blue Book, Davtyan V. Sovetakan Grogh Publishing House,
Yerevan 1978

References

www.armeniapedia.org

